

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krome, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Zaupnikom in vsem članom rudarske organizacije.

V zadnjem času smo uprizorili po vseh slovenskih rudarskih okrožjih živahno gibanje, ki je imelo za cilj povzdig naše strokovne organizacije. Razposlali smo letak, kjer so bili obširno in temeljito navedeni vsi razlogi, ki nujno zahtevajo od vsakega rudarja vstop v organizacijo. Priredili smo tozadavne rudarske shode, kjer se je rudarjem z živo besedo dopovedovala neobhodna potreba, da se organizirajo vsi do zadnjega moža. Tudi v „Rudarju“ smo priobčili par člankov, ki naj bi podprli vso agitacijo.

Vsa agitacija je imela uspeh in je število organiziranih rudarjev poskočilo, da bi bilo prav lahko mnogo boljše. Toda za enkrat hočemo računati s tem, kar imamo in temu so tudi posvečene naslednje vrstice, ki jih naslavljamo predvsem na stare, razrednozavedne člane naših organizacij, na zaupnike in končno tudi na novo pristopivše člane.

Predvsem se obračamo do zaupnikov in do starih razrednozavednih članov naših rudarskih organizacij sploh! Ti veterani rudarskega strokovnega gibanja tvorijo jedro naših bojnih vrst. Večinoma imajo precej temeljito strokovno in politično izobrazbo ter se zavedajo živo, kaj je delavstvu treba za osvoboje. Do vas se toraj obračamo v prvi vrsti, da novim članom razjasnjujete pomen in potrebe našega gibanja. Pokažite jim, da je delavstvo doseglo vse le z lastno močjo, kapitalizem še nikdar ni dal ničesar sam od sebe. Z lastno močjo torej! Ta lastna moč pa temelji na organizaciji. Spodbujajte nove člane, da agitirajo nadalje med svojimi člani, zlasti pa jih navajajte k izobrazbi. **Najhujši sovražnik delavstva je nezavednost delavskih mas!** Kadar se bo sleherni rudar zavedal v dno duše resničnosti tega stavka, tedaj bo konec indiferentizmu med našimi rudarji, konec brezbrčnosti! Kajti tedaj bo vsak rudar bral in sicer bral pazno in premišljeno delavsko časopisje, ki mu kaže pot iz teme, ki ga je vanjo zaslužil kapitalizem, v svetel dan

svobodnega delavskega razreda. Da bi že enkrat prodrlo spoznanje med delavskim razredom, da bi bilo konec te proklete nezavednosti! Tedaj bi rudarji in delavci sploh ne nasedali klevetam meščanskih strank, pa naj se imenujejo napredne ali klerikalne! Zategadelj polagamo vam, zaupniki in veterani našega delavskega gibanja, agitirajte, da se udeležujejo novi člani naših shodov in da boro naš tisk z namenom in s trdno voljo, da se hočejo naučiti iz njega. Da, branje! Marsikdo bere prepo vršno, premalo se poglubi v stvar! Treba pa je brati tako, da se natančno zaveda bralec, kaj je hotel povedati dotični članek oziroma spis. Ako pa česa ne razume, pa naj se obrne do izobraženejšega sodruga, ki mu stvar pojasni! Kaj torej hočemo povedati s temi izvajanji? Prva in najsvetejša naloga zaupnikov in že dalje časa organiziranih sodrugov je, da navajajo nove člane k branju, izobrazbi, da jih navajajo k branju in jih spravljajo na naša zborovanja. Alistem še ni vse opravljeno. Novim članom je treba tudi dopovedati, da se ne da kar hipoma vse obrniti na boljšo stran. Zaupniki naj torej razlagajo članom, kako polagoma, stopnjema se da doseči izboljšanje delavskega položaja, a doseči se da le z organizacijo. Obenem naj jim tudi razjasnjujejo, kako se vrše delavski boji, na kaj je treba vse paziti, kakor ima ugodne gospodarske razmere, na moč lastne organizacije z ozirom na podjetniško moč, na posebne krajevne razmere i. t. d. **Skratka: Navajajte člane k izobrazbi!**

In zdaj še par besedi na novo pristopivšim članom! Predvsem vas moramo opozoriti na eno stvar, ki smo se je bili že zgoraj na kratko dotaknili, namreč zavedati se morate, da se ne dajo kar čez noč pojaviti vidni uspehi vašega pristopa. To se nam zdi tem potrebneje omenjati, ker vlada v naših organizacijah precejšnja fluktuacija, to je namreč pojav, da člani pristopajo, a zopet izstopajo. In glavni vir fluktuacije je ravno v dejstvu,

da pričakuje na novo pristopivši član, zdaj pa se mora kmalu vse izboljšati ali da mora takoj imeti vidne koristi od svojega članstva. Novi člani se morajo zavedati, da se bodo dala šele tedaj doseči temeljita izboljšanja za delavski razred, kadar bo vsaj ogromna večina rudarjev organiziranih, ako že ne vsi do zadnjega moža. Gotovo pa je vsak naš novi član korak do uresničenja tega cilja. Dolžnost vsakega delavca pa je, da stori vse, kar dviga organizacijo in jo krepi. Zategadelj mora novi član neumorno agitirati med svojimi kolegi za vstop v organizacijo. In končno pa naj vsak organiziran rudar pomisli, koliko je že doseglo delavstvo z organizacijo in kaj bi bilo, ako bi ne bilo organizacije, podjetniki bi kratkoma odjedli delavstvu še tisto, kar je že doseglo. Zato organizacija nima samo te dolžnosti, da delavcem pribori njih zahteve, ampak velika naloga organizacij je tudi ta, da delavcem pridobljeno ohrani.

Korakoma se bližamo uresničenju naših zahtev. In vsak nov član nas privede bliže našemu cilju. Globoko v dušo bi se morala vkereniti v slehernemu delavcu zavest, da je delavcu dolžnost, najsvetejša dolžnost do samega sebe in do svojih otrok, da se bori za osvoboje delavskega razreda od kapitalistovskega gospodstva. Boriti pa se mora na ta način, da stopi v vrste bojnih proletarskih organizacij, ki hočejo in morajo ter tudi bodo strmoglavile kapitalistovskega carja z njegovega prestola, ki mu ga gradi proletarsko delo. Moramo strmoglaviti kapitalizem — a na njega mesto bomo postavili socialno pravičnost, ki bo dala delavcu to, kar je zaslužil. Kadar bo prodrila v delavske duše ta zavest, tedaj ne bo več neorganiziranega delavca, ker se bo vsakdo v dno duše sramoval tega.

Mnogo, brezmejno mnogo bi še lahko pisali o tem in podobnem, kar smo napisali v teh vrsticah. In mnogo se tudi piše o tem. Zategadelj ponavljamo še enkrat novim članom, kar smo naročali že preje: **Izobrazujte se! Berite naše liste in knjige in brošure! Hodite na naše shode, sestanke**

LISTEK.

Pogum.

Angleški spisal John Galsworthy.

Tisti čas sem živel v revščini, je pripovedoval Ferrand. To ni bila revščina, ki hodi okrog brez kosila, ampak ki životari brez zajuterk, brez kosila in večerje, ki se borno preživlja s kruhom in tobakom. Tedaj sem živel v povsem ceni kasarni, v Westminster-Wayju.*) Tam stoji v enem prostoru po trije, petero, sedmero postelj, kakor ravno nanese. Ako plačaš točno, obdržiš isto postelj, ako ne, jo porabi medtem kdo drugi. Westminster-Way ni mestni oddelek za tujce, tam prebivajo skoro izključno Angleži, večinoma so pijanci. Tri četrtine izmed njih ne jedo ničesar, tudi ne morejo, ker ne prenašajo nobene čvrste hrane. Pijejo — pijejo. Za kaj drugega niso sposobni in zaslužijo trudoma toliko, da drže dušo in telo skupaj. Nimajo ne časa ne moči, da bi mislili še kaj drugega. Ponoči pridejo domov in se pogreznejo v spanec — in kako svinčen je ta spanec! Ne, ne jedo nikdar ne — tupatam košček kruha, sicer pa pijejo.

*) Westminster je del Londona.

V tisto spalno kasarno je prišel tudi Francoz z obrazom, ki je bil podoben tičjemu strašilu; star je bil okolo trideset let. Njegovo življenje je moralo biti trdo, nikdo ne pride v tiste spalnice, ki ga življenje boža, zlasti noben Francoz. Francozi zapuste svojo domovino samo prisiljeni. Prišel je, da bi bril stanovalec in je od vsakega zahteval po en peni**), mnogo jih je pozabilo na plačilo, tako da je obril povprečno troje stanovalec za en peni. Kadar je bil gotov, je šel v druga slična domovja — to je bil njegov dohodek. Kako je delal! Bril je tudi v javnih zavodih; toda tam je bil še slabši dohodek, za desetero obritih oseb je dobil peni. Navado je imel reči: „Uh! Jaz suženj“, dočim je premikal svoje prste, ki so bili kakor majhni, drobni klinčki: „Verujte mi, prijatelj, da zaslužim en peni, moram izdati štiri. Kaj hočemo, treba se le hraniti, da se dobi moč, ljudi briti za en peni“. Podoben je bil mravlji, ki leta v svoji majhni luknji okrog z edinim namenom, da se trudoma preživi, in vedno upajoč, da dobi dovolj dela in se lahko vrne na Francosko. Do vsakega človeka je občutil naklonjenost, imel je dobre domisleke in zmislil za godbo. Dvakrat na leto

**) Peni je angleški denar in je približno 10 vinarjev našega denarja.

je posetil koncert in je ves čas navdušeno govoril o tem. Mali mož mi je pripovedoval naslednje: „Ko sem prišel prvokrat sem, sem mislil, da se vrnem kmalu na Francosko; toda zdaj tega ne verjamem več in polagoma izgubljam nade. Denar ima peroti, toda k meni ne leti. Verujte mi prijatelj, v te postave vbrijem svojo dušo. Kako nesrečni so ti siromaki! Koliko morajo trpeti! Pijejo, pravite! Da, to jih reši za par hipov, ne čutijo svoje nesreče in to je že sreča. Glejte, meni je žal, da nimam narave, ki bi prenašala pitje. Toda zdi se mi, da tudi Vi ne plavate v sreči; toda kaj, Vi ste mladi in potem, veste, treba je biti moder. Toda jaz, le mislite si, kakšna igra usode je to, jaz s svojimi bolnimi pljuči v takem podnebu kakor je ta in k temu še to, da sem vzrastel na jugu“.

Ko sem se nekoč po šestmesečni odsotnosti zopet povrnil, sem zopet videl Francoza, bil je ravno dan, ko je bril; bil je še bolj kakor preje podoben mravlji, zdelo se je, da dela z rokami in nogami, še bolj je porumenel, morda se tudi zgubančil.

Pozdravil me je zelo razveseljen in me prosil, naj ga počakam, da obrije moža, pristavil je še, da mi ima mnogo povedati. Ko je bil gotov, sva šla v kuhinjo, kjer je gorelo na ognjišču po-

in predavanjal! Berite in poslušajte pa pozorno, pazno, pogovarjate se med sabo o tem, kar ste brali in slišali, da se naučite kaj! Ako česa ne razumete, povprašajte! Kajti zavedajte se globoke, neovržne resničnosti stavka: **Najhujši sovražnik delavstva je nezavednost delavcev samih!**

Izgovorili smo. Vi pa premislite te besede in ker jih morate spoznati za resnične, ravnajte se po njih!

Pismo iz Amerike.

Zvest sodrug iz Amerike nam je poslal sledeče pismo, o katerem bi si samo to želeli, da bi naši rudarji o njem prav resno razmišljali:

Viriden Ill, dne 28./X. 1911.

Centjeno uredništvo!

Z velikim veseljem prejeman strokovni list in glasilo slovenskih rudarjev v Avstriji. Ne morem si kaj, da se tudi jaz ne bi oglasil, da nekoliko popišem, kako se godi proletarcem v Ameriki. Pred vsem si ne smemo zapirati oči pred dejstvom, da je kapitalizem eni in isti, naj si bo v Evropi ali v Ameriki. Tukaj so bile letos prav slabe delovne razmere. V sakih 14 dni smo delali po štiri dni, zaslužilo se, to se razume, niti za vsakdanjo hrano ni. Veliko delavcev pa je bilo sploh brez dela. Danes je v toliko boljše, da delamo lahko že po 8 dni. Seveda bomo še čakali, preden bodo razmere popolnoma urejene.

Kar se tiče delavskega gibanja, moram reči, da močno napredujemo. Tudi v letošnjem letu smo prav močno napredovali in to vkljub skrajno slabim razmeram. — Naj še omenim, kako se postopa z delavskimi voditelji. Brata Mc. Nemara stojita danes pred velikim sodiščem v državi Los Angeles California. To sta dva nadarjena delavska voditelja. Ker jima kapitalisti niso mogli drugače do živenga, so ju obdolžili, da sta povzročitelja neke velike eksplozije. Seveda je ta obdolžitev čisto navadna kapitalistična lumparija, saj sta bila brata Mc. Nemara v tistem času, ko je nastala dinamična eksplozija v Los Angeles California, v mestu Indinopolis, to je približno 1000 milj od mesta nesreče. Iz teh okoliščin že vsak čitatelj lahko spozna, da se je ta nečuvni proces insceniral samo v ta namen, da se uničita ugledna delavska voditelja, da se zbegajo delavci in oškodujejo njihove močne organizacije. Seveda se delavci takih groženj prav malo strašijo. Nasprotno grede njihove organizacije neprestano zmagonosno naprej. Samo letošnje leto se je pridružila prav močna armada socialistički stranki. Razprava proti bratoma Mc. Nemara bo trajala kakih 180 dni, stroški bodo naravnost ogromni. Ali delavci z veseljem nabirajo obrambeni fond za svoja preganjana voditelja.

Naj se dotaknem še nekoliko vašega glasila „Rudarja“. V vsaki številki pogledam najpoprej, če je kak dopis iz Idrije. Ali žalibog redkokdaj kaj najdem. Ne razumem, ali se rudarjem v Idriji

tako dobro godi ali kaj, da se tako malo zanimajo za svoj list ter se ga tako redko poslužujejo?! Iz srca bi si želel, da bi se rudarji malo bolj pobrigali za svoj strokovni list, saj je poleg političnega dnevnika „Zarje“ njih edino strokovno glasilo. Spominjam se časov, ko sem bil še v Idriji in je bil tam tudi sodrug Anton Kristan. Takrat nismo še imeli „Rudarja“, ali imeli smo zato list „Naprej“. In reči moram, da je bil list po Idriji dobro razširjen in zmiraj je priobčeval kake pritožbe rudarjev proti krivičnim in gnilim razmeram pri rudniku. Ali danes žalibog ne vidim, da bi idrijski rudarji kaj dosti oglašali v svojem strokovnem listu, dasi sem prepričan, da so vsled splošne zaspanosti in brezbriznosti razmere v Idriji še slabše nego kdaj poprej. Dobro se še spominjam nazaj, ko je sodrug Anton Kristan zapisal besede, da je Idrija bogu za hrbtom. In vendar ob času sodr. Ant. Kristana je bilo vendar boljše. Takrat je bilo med idrijskimi rudarji vendar malo več zanimanja. Dobro vem, da se bo kateri spravil nad me češ: „Kaj ti veš o razmerah v našem kraju?“ Ali dotični naj bo prepričan, da so mi samo najčistejši nagibi diktirali te odkritosrčne besede na naslov mojih idrijskih sotrpinov. Nočem se spuščati v daljša razmotrivanja. Rečem samo to, da naj bi se v splošnem vsi slovenski rudarji zanimali vsaj toliko za svoj strokovni list, kolikor vidim, da se zanimajo zagorski trboveljski in hrastniški sodrugovi.

In končno še nekaj. Vsakemu slovenskemu delavcu, ki ima svoje stalno, polagam na srce in mu prijateljsko svetujem, da naj v sedanjih časih nikar ne hodi v Ameriko! Sodrugi! Poprimite se raje doma svoje strokovne organizacije: Unije avstrijskih rudarjev, da si boste z njo na svojih tleh izvojevali boljše gnotne in delovne pogoje!

S socialističnim pozdravom!

Vaš

Anton Mravlje.

Delavstvu vseh dežel!

V noči od 26. do 27. septembra tega leta, neposredno po sestanku mednarodnega socialističnega tajništva v Curihu, je poslala italijanska vlada, ki je nečemo zamenjati z Italijo, turški vladi brutalen ultimatum in 48 ur pozneje ji je napovedala vojno.

Tega napada ne morejo dovolj odločno obsoditi vsi tisti, ki jim je pri srcu svetovni mir in ki spoštujejo ljudsko pravo. Morda še nikdar se ni roparska politika kapitalizma tako popolnoma oprostila slehernega hinavskega pajčolana. Nikdar se še ni tako malo trudila, da bi našla navidezno opravičenje za nasilno postopanje proti drugemu civiliziranemu narodu, ki stoji na pragu velikega obnovenja.

Zoper tak napad ni moglo mednarodno delavstvo ničesar drugega storiti kakor da je složno povzdignilo svoj protestni glas. Naši italijanski sodrugi so z našimi turškimi sodrugi popolnoma edini, da protestirajo v imenu skupnih interesov

proletariata proti prav tako zločinskemu kakor blaznemu podvetju, ki bo prav tako usodno, morda še usodnejše za zmagovalce kakor za premagance, ki preti splesti bič svetovne vojne in izkupati prepad med Evropo in novim islamskim svetom in ki bo v zadnji konsekvenci velevlastim nujno služil za novo pretvezo, da sedanja vojaška bremena še povečajo.

Da ta protest podpremo, vas pozivlja mednarodno socialistično tajništvo, opirajoč se na štuttgartske in kodanjske resolucije kakor tudi na posebne sklepe, ki smo jih sklenili 25. septembra v Curihu, da priredite v najvažnejših evropskih mestih javna zborovanja proti nasilnemu napadu na Tripolis in s tem v splošnem tudi proti vojni.

Tripolitanska ekspedicija v resnici ni nič drugega kakor eden izmed mnogovrstnih pojavov politike, ki jo vodijo vse velevlasti.

Kakor je vdrla Italija v Tripolis tako je zavzela Angleška Egipet, tako si prilaščata Francoska in Španija Maroko, tako je šla Nemčija v Agadir in se je Avstro-Ogrska polastila Bosne in Hercegovine. In tej sokrivdi z ozirom na zgled se pridružuje zdaj sokrivda soglasja: ako je mogla italijanska vlada tako ravnati, je to storila samo v sporazumu s svojima zaveznikoma in v sporazumu z drugo skupino velesil.

Ne le italijanska politika, ampak politika vseh velevlasti je taka, da jo mora mednarodni socializem narodom označiti za politiko divjakov. Saj je vendar svojim žrtvam prav tako pogubna kakor tistim, ki hočejo imeti od nje dobiček.

V Turčiji in v mohamedanskih deželah sploh zbuja ta politika trdovratno maščevalnost, nevarno jezo, in v trenutku, ko se trudijo plemeniti duhovi, da bi uvedli ideje, uredbe in svoboščine, ki so jih zapadni narodi že davno osvojili, podpira ta politika reakcionarne elemente in jim izroča uspešne razloge proti slehernemu mirnemu razširjanju evropske kulture.

V Evropi neti morilne in drage kolonialne vojne: Španci so jo okusili v Rifu, Italijani jo doživljajo pravkar v Tripolitani. Demokratične uredbe kviri in zadržuje njih razvoj. Ta politika krepki stare oblasti in odvrča od socialnih težnj. Ljudstvo zapleta v brezkončno verigo vojaških izdatkov. V vsakem hipu preti izzvati katastrofe, ki bi s svojimi strahotami prekosile vse strahote, kar jih je le svet kdaj poznal.

Tej politiki surovosti in nasilnosti mora mednarodni proletarijat bolj kakor kdaj popreje zoperstaviti vse sile, ki so mu na razpolago.

Naši italijanski sodrugi so že storili proti tripolitanski ekspediciji, kar so v tako neugodnih razmerah mogli storiti. Bojevali so se in se bodo še nadalje korak za korakom proti nacionalističnim bestialnostim.

Toda njih napore mora podpirati vsa internacionala. Vse naše sekcije jim morajo pač izkazati našo moralno solidarnost.

Mi protestiramo z njimi proti vojni in obenem izrekamo željo, da bo turška država — s tem, da iz teh dogodkov spozna nauk, ki sledi

leti in pozimi. Govoril je vame živahno: „Tako, ste se zopet vrnili, niste imeli sreče, kaj? No, le potrpljenje, par dni več Vas ne bo ugonobilo in vendar kako strašna megla! Vidite, jaz sem še vedno tu, toda moj tovariš Pigon je umrl. Ali se ga spominjate? Veliki, močni mož s črnimi lasmi, ki je imel spodaj na cesti trgovino. Bil je ljubezniv človek, moj dober prijatelj. Bil je poročen, njegova žena je iz premožne rodbine, ni več mlada in že precej izdelana; nikaka šala, ta mnogoštevilna deca. Počakajte malo, pripovedujem Vam natančneje o tem . . . Biti je moralo tri dni po Pigonovi smrti, ko je nekdo potrkal na moja vrata. Ko sem zaklical: „Noter!“ je stala pred mano gospa Pigonova. Bila je mirna, zelo resna, kakor se spodobi za dobro vzgojeno ženo. Njena lica so bila bleđa, nje oči rdeče obrobene od joka; uboga duša! „S čim Vam mofem postreči, gospa“, sem jo vprašal.

„Zdi se“, je dejala, „da je bil ubogi Pigon bankrot, ko je umrl; niti vinarja ni bilo v trgovini. Komaj dva dni je bil pod zemljo, pa je prišel sodni uradnik. Ah, gospod, kaj naj počnem?“

„Počakajte za trenutek, gospa!“ Vzel sem klobuk in odšel z njo v trgovino.

Kak prizor je bil to: dvoje sodnih uradnikov in povsod, za boga, povsod otroci. Tki

Tki! Mala desetletna deklica, dvoje fantkov v hlačicah, eden v srajčki, in dvoje čisto majhnih nagih uboščkov, ki sta se plazila po tleh, in poleg tega pa strahovit nemir in šum! Celu sodna izvršitelja sta bila vsa potrta. Človeka je prav lahko posilil jok. Ubogi Pigon, prav nič ni slutil o tem! Sodni izvršitelj je izjavil, da dovoli štirindvajset ur odloga, da se dobi potrebn denar. Pomagal sem gospe pomiriti otroke. „Da, če bi imel denar, kako rad bi ga dal; toda žal, nimam denarja, gospa. Morda Vam lahko pomaga drug prijatelj?“

„Nimam nobenega. Kje bi bila imela čas dobiti si prijateljev, jaz s svojimi otroci!“

Toda na Francoskem, gospa“, sem dejal boječe.

„Tudi ne, s svojo rodbino sem se sprla . . . In pomislite, sedem let je odkar smo prišli na Angleško in to smo ukrenili, ker nam že sedaj ni hotel nikdo pomagati!“

„Ne obupajte, gospa, zanesite se name!“

Odšel sem. Udaril sem se na čelo. Nekaj se mora zgoditi, nekaj mora priti, sem mislil, toda . . . prišlo ni nič.

Drugi dan je bila na meni vrsta v javnem zavodu. Zakasnil sem se; da nadomestim izgubljeni čas, sem bril naglo, kakor še nikdar nisem

bril. Vroč dopoldne . . . potil sem se. Deset za en peni, deset za en peni! Mislil sem na trdo delo in ubogo ženo. Ko sem slednjič končal, sem utrujen sedel. Tedaj sem mislil sam pri sebi: Prenaporno je, uničim se pri tem, zapravim svoje moči. Preneumno je. Ko sem si to prvič popolnoma razjasnil, sem šel k ravnatelju zavoda. Dejal sem mu: „Gospod, nemožno mi je zopet priti tusem!“

„Kaj hočete s tem reči?“ je vprašal ravnatelj.

„Da sem se naveličal briti deset ljudi za en peni, ne morem priti več, ob tem zaslužku poginem.“

„No, srečen človek ste, ako denar lahko tako mečete proč!“ je menil izkoriščevalec.

„Poglejte me“, sem mu dejal, „kako se potim, kako izgledam. Da, ko sem bil še mlad, sem lahko uganjal take prenapornosti, to ni nikogar nič brigalo, toda zdaj je konec temu. Čast mi je, gospod!“

Pustil sem ga in odšel v Pigonovo prodajalno. Sodni izvršitelj je bil že tam.

„Odloga ne morem še enkrat podaljšati“, mi je dejal ob vstopu.

„To nima nič na sebi“, sem mu odgovoril. Potrkal sem na stanovanjska vrata. Ko sem vsto-

iz njih, s tem, da izravna narodnostna nasprotstva in da upošteva pritožbe delavskega razreda — dejansko pripomogla zblizanju balkanskih držav, dokler bi se njih prijateljska zveza ne spojila v federativen organizem. Narodi na jugovzhodu Evrope imajo vse kulturne pogoje za avtonomni razvoj. Ekonomsko so zvezani, politično se bodo morali zvezati. Socializem bo torej z vsem svojim vplivom podpiral misel solidarnosti vseh balkanskih držav in bo krepil njih odporno silo proti spletkam in napadom evropskega kapitalizma.

Delavci vseh dežel! Združite se proti vojni, manifestirajte za mir, za razoroženje in za solidarnost narodov!

Poslušajoči odbor mednarodnega socialističnega tajništva:

Edvard Anzeele. Léon Furnemont. Emil Vandervelde. Camille Huysmans, tajnik.

Kaj je s skrbjo za brezposelnike?

Prišla je jesen in nas nujno opominja s svojo brezposelnostjo na bližnjo zimo. Bliža se najhujši letni čas, najhujši posebno letos, ko vlada med proletariatom resnična lakota, ki pa jo imenujejo z milejšim izrazom draginja. Tembolj je torej dolžnost vseh poklicanih krogov, bodisi upravnih ali postavodajnih družb, da temeljito razmišljajo o vprašanju, brezposelnosti in skušajo najti sredstva vsaj za omejitev tega zla. Kajti ravno kapitalistični državi preti najhujša nevarnost: brezposelnost in lakota je dvoje takih sil, da se jima ne more nič upirati.

Zgodovina nas uči, da se je pričel največji del mogočnih političnih in socialnih preosnov ravno v dobi velike brezposelnosti in ljudske bede in se je deloma tudi završil. To dejstvo lahko zasledujemo od najstarejših pa do najnovejših časov. Pričakovali bi torej po vsej pravici, da se tudi gospodujoči krogi nauče iz zgodovine.

Vsa zgodovina boja proti draginji pa nam priča, da se gospodujoči razredi prav nič ne nauče iz zgodovine. Vsi izgovori kapitalističnih mogotcev pa pričajo, da se namenoma noče boriti kapitalistična družba proti draginji iz čisto enostavnega razloga ne, ker je boj proti draginji obenem boj proti kapitalizmu samemu.

Tudi napram brezposelnemu problemu si kapitalistična družba ne ve pomagati in ne ve svetovati. Z neverjetno lahkomiselnostjo puste, da se stvar razvija svobodno, ne da bi skušali odpomoči. Kaj zato, ako pride do eksplozije! Zdi se, da gospodo zadnji dunajski dogodki še vedno niso dovolj poučili.

V Nemčiji se nekam bolje brigajo za brezposelno vprašanje. Sredi septembra je bilo zborovanje nemških mest in ob tej priliki se je obravnavalo med drugimi točkami dnevnega reda tudi, brezposelno vprašanje. Sicer zastopniki nemških mest ne morejo skleniti nikakih obveznih sklepov, ali kljub temu je vendar pomembno, ako so si mestni zastopniki edini v tem, da se je treba boriti proti brezposelnosti. Želeti bi bilo samo,

pil, so se otroci igrali v kotu, desetletna deklica jih je varovala kakor otroke. Gospa je sedela nepremično za mizo, na rokah je imela stare črne rokavice, bila je zelo bleđa in tako tiha, da se je videlo, kakor da čaka na smrt.

„Ali ste kaj dobili, gospa?“ sem vprašal.

„Ne, gospod, in Vi?“

„Ne, ali nekaj mi je prišlo zjutraj na misel. Kaj bi Vi rekli k temu, ako Vas zasnobim? Boljše bi vendar bilo kakor nič?“

Pogledala me je mirno in dejala: „Ali rada, gospod. Toda šele potem, preje ne kakor potem“. In jokala je.

„Hm, gospod Ferrand, pogumni ste“, sem dejal, ko je bil končal.

„Ali mislite?“ je rekel slednjič.

In videl sem, da je glodala v njem bolečina, kakor da bi bil jaz s svojo pripombo razlil luč čez obupno, nejasno čuvstvo v njegovem srcu.

„Da“, je dejal, „bil sem tudi jaz prestrašen, ko sem to storil, šestero otrok!“

Zopet me je pogledal: „In odtlej! Marsikdaj, marsikdaj bi lahko...“ Prenehal je, za hip pomolčal in hripavo spravil iz grla besede: „Življenje je trdo. Kaj naj bi bil tudi storil? Poznal sem njenega moža. Ali naj bi jih bil vse izročil cesti?“

da se tudi avstrijske mestne uprave povzpno tako daleč!

Kar se tiče brezposelnosti med slovenskimi rudarji, smo često slišali pritožbe iz Idrije. Idrijski državni erar uganja pri tej priliki naravnost izzivalno početje. V Idriji je namreč brezposelnost vkorenjena predvsem med delavsko mladino. In zakaj? Premodri idrijski erar se namreč brani sprejemati rudarske sinove v delo, pač pa sprejema kmečke. To pa iz tega razloga, ker se mu zde kmečki sinovi krepkejši in za rudniško delo prikladnejši kakor rudarski sinovi. Sicer si da pravični kapitalizem s tem mnenjem prav krepko zaušnico: Kdo pa je kriv, da je proletarski rod oslavljen in da njega organizem ne preveva tista sila kakor bi ga morala? Odgovor na to vprašanje ve vsak delavec, ker pa kapitalistovski možgani težje spoznajo resnico, ki jim ni po volji, jo hočemo povedati na tem mestu tudi za kapitalistovsko gospodo, torej tudi za idrijski erar: Krivda zaradi bolehnega, nezadostno krepkega rodu pada z vso težo na kapitalizem, ki ne daje očetu, materi in deci dovolj redilnih snovi, ki mu zabranjuje svežega zraka zadostnega počitka, delu primerne plače. Zares naravnost krasna je človekoljubnost naše kapitalistovske družbe, ki najprej zakrivi slaboten rod, potem se ga pa brani. Sicer pa se je idrijski erar sam temeljito vrezal z najemanjem kmečkih delavcev, ker ti kmalu opešajo v rudniku zaradi nevarnih jamskih razmer in morajo delo popustiti, preden so dobili provizijo. Pa tudi kmečki delavci so veliki reveži, ki naj gredo zdaj bolehnih in brez sredstev v svet, ko jim je izpilo jamsko delo vse moči! Obenem pa ima brezposelnost delavske mladine še druge slabe posledice. Mladi ljudje postopajo brez dela, kar vpliva nanje v npravnem oziru jako kvarno. Potem pa seveda pride meščanska družba in toži o pokvarjenosti proletarske mladine. Vse te tožbe naj si ti ljudje napišejo kar na svoj račun!

Večkrat se je že govorilo o nepravilnem postopanju idrijskega rudniškega erarja v brezposelnem vprašanju, a erar si iz tega ne stori mnogo. Vsekako hoče tudi idrijski erar donesti svoj delež k pospeševanju brezposelnosti. To omenjamo zategadelj, da se vse kapitalistične družbe, torej tudi idrijski erar, ne bo zgražala, ako se pojavijo zaradi brezposelnosti posledice, ki bi bile kapitalističnim krogom in meščanski družbi skrajno neprijetne in nezaželjene!

Znamenja kažejo, da se slovenski proletariat prebujajo k čilejšemu delu kakor doslej. In v znamenju izrazite razredne zavesti se bo še najprej rešilo tudi brezposelno vprašanje, kajti rešitev delavskega razreda more priti samo iz delavskega razreda samega!

Nastavljenje rudniških nadzornikov in volitev rudarskih delegatov.

(Konec.)

II.

Rudarski delegatje.

§ 15.

Delavci, ki so uposleni v obratih, stoječih pod nadzorstvom rudarskih nadzornikov, volijo iz svoje srede rudarske delegate. Minister za javna dela določa na predlog rudniškega nadzornika število rudarskih delegatov in pa obseg vsakemu posameznemu rudarskemu delegatu odkazanega uradnega okrožja. Številno delegatov se ima tako določati, da je mogoče vse rove, proge in delovna mesta najmanj dvakrat tedensko ogledati.

Izjemoma se na odredbo rudniškega nadzornika kak rudarski delegat uporabi lahko tudi izven njemu odkazanega okrožja.

§ 16.

Rudarski delegatje so organi rudniškega nadzornika, kateremu so neposredno podrejeni. Med njihove naloge spada:

1. da redno ogledajo vse rove, proge in delovna mesta ter preišče vse naprave v svrhu nadziranja odredb za varnost oseb in lastnine;
2. poizvedbe o vzrokih in posledicah obratnih nesreč.

3. skrb za izpolnjevanje zakonskih predpisov in od rudniškega nadzornika danih naročil.

§ 17.

Karkoli delegat ob vsakem ogledu važnega opazi, mora še isti ali najdalje drugi dan zabeležiti v ogledno knjigo, ki jo ima priskrbeti podjetnik. Ogledna knjiga mora biti rudarjem na vpogled.

§ 18.

Delegat mora v ogledno knjigo zapisati uro, kdaj se je ogled pričel in končal, pot in smer svojega ogleda kakor tudi vse, karkoli je važnega med ogledom opazil. En odtisek tega zapisnika ima takoj poslati rudniškemu nadzorniku.

Podjetnik (pooblaščenec, obratni vodja) je zavezan, delegatu omogočiti odhod in ogled ter mu dajati vse potrebne informacije. Delegat pa je dolžan varovati tajnost poslovnih in obratnih razmer.

§ 19.

Volilno pravico imajo vsi nad in pod zemljo uposleni delavci in delavke, ki so dosegli starost 20 let in niso zapadli kaki sodnijski obsodbi, ki ima za posledico izgubo občinske volilne pravice.

Kot rudarski, delegati so lahko voljeni tisti delavci, ki imajo aktivno volilno pravico in so dosegli 25 let, ki znajo pisati in čitati in so najmanj tri leta pod zemljo bili uposleni v enem ali več rudnikih. Bivši rudarji pa so, četudi nimajo aktivne volilne pravice, lahko voljeni takrat, ako so dosegli 25. leto in so delali najmanj 5 let pod zemljo v enem ali v več rudnikih, ako znajo brati in pisati in niso zapadli kaki sodnijski obsodbi, ki ima za posledico izgubo občinske volilne pravice, ako po vrhu med časom njihovega izstopa iz rudarske službe in pa njihove funkcije kot rudarski delegat še ni preteklo več nego deset let.

§ 20.

Volitve vodi politična oblast. Rudniški posestniki so zavezani sestaviti na zahtevo seznam volilnih upravičencev ter ga izročiti politični oblasti. Lista volilcev mora biti najkasneje 28 dni pred volitvijo v svrhu reklamacij v pisarnah tistih občin na vpogled, v katerih okrožju se rudniki nahajajo. O vloženih reklamacijah odloča v prvi inštanci okrajno glavarstvo, proti njegovim odlokom pa je tekom treh dni dovoljen rekurz. Za volitev se morajo izdati primerne legitimacije in glasovnice. Volitev se izvrši v tistih občinah, ki jih politična oblast za to določi. Volitev se mora na vsak način razpisati na kako nedeljo. Okrajni glavar imenuje volilnega komisarja, pod čegar vodstvom volijo došli volilci komisijo. Volilna komisija določa predsednika iz svoje srede. Za komisarja se ne sme določiti niti kak rudniški posestnik niti kak rudniški uradnik.

Volitev se izvrši z absolutno večino oddanih glasov, potem se mora odrediti ožja volitev, pri kateri zadostuje relativna večina glasov.

§ 21.

Rudarski delegatje se volijo za dobo treh let. Po preteku mandatne dobe se bivši delegat lahko zopet voli. Ako kak rudarski delegat odstopi, se ima tekom šestih tednov odrediti nova volitev.

Ako kak rudarski delegat po preteku mandatne dobe ne bi bil več izvoljen, potem lahko zahteva, da se ga pri tistem rudniku zopet zaposli, kjer je bil pred volitvijo za rudarskega delegata uposlen. Ako se takega delavca tekom prvega leta po preteku mandatne dobe kot rudarskega delegata odslovi ali se mu odpove, dalje ako se mu odkáže služba, s katero se mu njegov zaslužek zmanjša, potem se odgovorni vodja ali pa podjetnik kaznuje radi prestopka z denarno globo od 100 do 2000 kron ali pa z zaporom od 10 dni do 3 mesecev, ako odpoved, odslopitev, ali pa zmanjšanje zaslužka z dvetretjinsko večino ne odobri razsodišče tiste rudarske zadrug, h kateri dotičnik pripada.

§ 22.

Rudarski delegatje dobivajo iz državne blagajne plačo, ki se določi z letnimi 2400 kronami in se ima v polmesečnih obrokih vnaprej izplačevati.

Rudarski delegatje so dolžni biti ali postati člani tistih podpornih blagajn (bratovskih skladnic), pri katerih so rudarji zavarovani za slučaj bolezni in onemoglosti.

§ 23.

Da se omogoči enotno izvrševanje, mora rudniški nadzornik z delegati svojega okrožja obdržati redne razgovore in dajati pri tem potrebne instrukcije za izvrševanje.

III.

Kazni.

§ 24.

Kot prestopok se kaznuje s tremi meseci do enega leta zopora, ako kdo ne varuje tajnosti poslovnih in obratnih razmer (§ 10. in 18.)

§ 25.

Kot prestopok se kaznuje z zaporom od 10 dni do treh mesecev:

1. Ako podjetnik (pooblaščenec, obratni vodja) rudniškega nadzornika ali rudarskega delegata ovira ali ga vsaj skuša ovirati na izvrševanju uradne dolžnosti, ako se odteguje izpovedbi ali pa druge k napačni izpovedbi zavaja ali skuša zavajati in ako se brani pokazati obratne in službene rede.

2. Ako kdo kakega delavca vsled resničnih informacij, ki jih je dal rudniškemu nadzorniku ali rudniškemu delegatu, oškoduje ali pa z oškodovanjem vsaj grozi.

3. Ako kdo, da bi vplival na volitev rudarskega delegata, kakemu volilcu posredno ali neposredno grozi z oškodovanjem ali ga oškoduje ali pa mu obljubi osebne koristi ali mu v resnici v ta namen kak priboljšek priskrbi.

§ 26.

Kot prestopok se kaznuje z zaporom od 10 dni do štirih mesecev:

1. kršenje določb zakona od 21. julija 1884, drž. zak. št. 115;

2. neizpolnitev v § 171. splošnega rudarskega zakona naštetih varnostnih odredb vkljub od rudniškega nadzornika danemu naročilu in vkljub kaki izdani naredbi;

3. neizpolnjevanje drugih od rudniškega nadzornika danih naročil.

Kot krivec velja pri tem razen neposrednega storilca v vsakem slučaju tudi podjetnik (pooblaščenec, obratni vodja).

Poleg kaznovanja napram točki 2. tega paragrafa se ima v smislu in pod pogoji § 240. splošnega rudarskega zakona postopati z odvzetenjem rudniške koncesije. Imenski seznam kaznovanih se ima sprejeti v letno poročilo rudniškega nadzornika in objaviti.

§ 27.

V slučajih paragrafov 25. in 26. je h kazenskemu postopanju v prvi inštanci poklicano okrajno sodišče.

IV.

Končne določbe.

§ 28.

Ta zakon stopi s 1. januarjem 1912. v veljavo.

Dopisi.

d Zagorje ob Savi. V nedeljo dne 26. t. m. ob 3. uri popoldan se vrši v dvorani g. Richarda Michelčica na Toplicah javen ljudski shod z dnevnim redom: 1. Občinske volitve v Zagorju. — 2. Naši nasprotniki. O prvi točki govori sodrug M. Čobal, o drugi pa sodrug Vek. Mrak. — Volilci in volilke! Pridite na ta velevažni shod, ki naj pokaže, da ste do grla siti raznih političnih mešetarij, v obilnem številu!

d Zagorje ob Savi. (Rudniška nesreča.) V kisovškem rudniku pri Zagorju je v torek, dne 14. t. m. ponesrečil 21 letni rudar M. Petelin. Usul se je nanj premog v nadstropu (First) ter mu strl desno roko in nogo in mu zmečkal spodnji del telesa. Tri ure potem je ponesrečenec, ki je žrtev brezobzirnega priganjanja, umrl vsled notranjega krvavljenja.

d Trbovlje. Nekateri gospodje v trboveljskem rudniku se igrajo na naravnost brezvesten način z delavčevim življenjem, ki se jim ne zdi niti toliko vredno kakor kepa premoga. Rudar, delaj in garaj in pojdi na najnevarnejši kraj — samo da bomo imeli premog. Kaj zato, ako te dohiti vsled naše brezvestnosti smrt — naše geslo je premog, premog in zopet premog. Tako si

misli gospoda kapitalistov in z njo vred seveda vsa armada priganjačev. To dejstvo osvetljuje z jarko lučjo naslednji dogodek. Dne 9. t. m. je bila št. 208 v vzhodnem revirju v veliki nevarnosti. Zategadelj gospod Vrhovnik delavcem na tistem kraju ni dovolil delati. Tu pa se je pojil na drugi tretjini zli duh slaboglasnega paznika Olfacijusa ter je pričel poditi delavce na nevarni kraj k delu. Naravno je, da delavci niso bili prav nič vneti svoje življenje postavljati v smrtno nevarnost. Toda brezobzirni priganjač jim je pretil z odpustom iz službe in globo, ako ne grejo smrtnonevarni kraj. Na srečo je bilo prisotnih več starih in izkušenih rudarjev, ki so vsled svoje previdnosti preprečili, da se ni zgodila nesreča. Mi prav dobro vemo, da bi gospod Olfacijus ne prevzel nobene odgovornosti, ako bi se bila zgodila nezgoda, in bi bil zvalil vso krivdo na delavce same. Zato pa vprašamo gospoda ravnatelja, ali mu je znano protipostavno priganjaštvo neolikanega paznika Olfacijusa in ali ga je voljan opozoriti na § 16. službenega reda. Opozorili smo gospode pravočasno in se ne bodo mogli izgovarjati, ako se zgodi nezgoda!

d Velenje. V nedeljo dne 5. listopada t. l. smo sklicali v Pesjem v gostilni gospe Vrabičeve ob 3. uri popoldne shod rudarjev; shod ni bil od strani rudarjev tako obiskan kakor smo pričakovali in kakor bi to bilo v interesu rudarjev samih. Vreme je bilo prav lepo, tako da se ni mogel nihče izgovarjati, da ni prišel zaradi slabega vremena. Med rudarji v Velenjem vladajo prav čudni nazori; s komur govoriš, vsak le tarna na slabe čase, na slab zaslužek, na draginjo itd. Toda če mislijo nekateri tovariši, da bo rudarjem začela padati mana iz nebes sama od sebe, tedaj se temeljito motijo. Posledice brezbriznosti se že kažejo, marsikaj, kar smo težko pridobili pred tremi leti potom stavke, smo zopet izgubili in če se vprašamo, kdo je temu kriv, tedaj si moramo reči, da nihče drug kakor edinole prizadeti rudarji sami, in sicer krivi zaradi tega, ker niso po stavki smatrali več za potrebno, da bi bili tesno združeni v svoji strokovni organizaciji „Uniji avstrijskih rudarjev“. Vodstvo rudnika je opazilo, da organizacija rudarjev ni več tako močna, da bi mogla preprečiti njegove temne nakane in posledica temu je, da je začelo navzlic naraščajoči draginji krajšati plače, kjer se je le dalo. V Velenjem je bilo časih ob plačilnih dnevih precej živahno, danes pa je vse, kakor da ne bi bilo nobenih rudarjev več v našem kraju, kar dokazuje, da se je vdomačilo pri rudarjih pomanjkanje. To kar tukaj trdimo, priznavajo rudarji sami. Ko smo že omenili stavko, ki je bila v Velenjem pred približno tremi leti, naj še omenimo nekaj besed o njej. Dasi je stavka izbruhnila nenadoma, ne da bi se poprej izvršile vse predpriprave, ki so potrebne, ako se hoče voditi stavka z uspehom in dasi ni bilo popreje obveščeno niti načelstvo Unije niti rudarsko tajništvo v Trbovljah, vendar se je v splošni zmešnjavi, ki je nastala vsled tega netaktičnega postopanja, v razmerno kratkem času doseglo prav lepe koncesije. Ugodnosti, ki so se dosegle v nekaj dnevih stavke, so bile tem večje vrednosti, ker niso veljale razen izgube na zaslužku za nekaj dni nobenih žrtev. Stavka je torej izpadla v teh zmedenih razmerah za rudarje naravnost srečno. Ker se pa niso izpolnile vse stavljenе zahteve do pičice, so zagnali nekateri tovariši, ki so imeli najmanj pregleda o celotni situaciji, krik in vrišč, češ, prodali so nas. Niso upoštevali dejstva, da če bi bili rudarji vztrajali pri svojem sklepu, da se morajo izpolniti vse zahteve do zadnje pike, bi bila pretiła nevarnost ali bo v slučaju nadaljevanja stavke plačilno gibanje sploh končalo z uspehom. Ta nevarnost je bila tembolj verjetna, ker je vendar znana stvar, da se velenjski rudnik ne more prištevati med najbolj plodonosne. Značilno pri celi stvari pa je, da so največ kričali tisti, ki so se drugače najmanj brigali za svojo strokovno organizacijo; tisti so hoteli prodreti z glavo skozi zid in ker jih je mezdni komite, ki se je bil sestavil v naglici, obvaroval pred nevarnostjo, da si niso razbili ob tem zidu glave ter da so dobili kar se je dalo doseči v danih razmerah brez žrtev, zato so začeli sodruge, ki so vodili obravnave, zlasti tedanjega rudarskega tajnika sodruga Sitterja obrekovati na vse pretege. Sedaj ko se je stvar že poglobila, sedaj je šele mogoče izpregovoriti trezno besedo. Zato se nam zdi umestno, da to stvar omenjamo. Podtikali so sodrugu Sitterju, da je bil s celim komitejem vred podkupljen, med tem ko je gotovo, da kdo drug morda niti polovice tega ne bi bil dosegel, kar je dosegel sodrug Sitter. Danes ko je že potekla doba treh let, lahko trdimo, da tisti, ki je tedaj trosil umazanosti o sodr. Sitterju, ki se je žrtvoval in žrtvuje za rudarje kakor malokateri drugi, tisti sam ni imel čiste vesti in

poštenih namenov. Toda povejmo si čisto odkritosrčno, zakaj se je po končani stavki začelo udrihati po nekaterih sodrugih in po organizaciji. Kratkotamo zato, ker so bili nekateri, in sicer tisti, ki prihajajo po navadi le takrat v organizacijo, kadar ta napolni skledo, tega mnenja, češ, če bomo djali organizacijo v nič, tedaj nam ne bo treba plačevati prispevkov, kadar pa bo organizacija zopet skledo napolnila, tedaj bomo že zopet prišli z veliko žlico zajemat; sedaj pa ko smo za enkrat dosegli, kar smo hoteli imeti, nam organizacije ni več treba. Da pa rudniški gospodje mislijo in drugače računajo, smo navedli že zgoraj. Zato naj rudarji v Velenjem nikar ne mislijo, da je treba organizacije samo za en trenotek. Nasprotno, strokovna organizacija, na katero bi morali biti rudarji ponosni, mora biti središče vseh rudarjev dotičnega kraja. Zakaj tedaj bo tudi mogoče, da bo izvrševala to, za kar je poklicana, namreč da brani in varuje koristi rudarjev.

Naročajte Delavski žepni koledar; stane 1 K, po pošti 10 h več. Organizacije dobe popust.

L. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

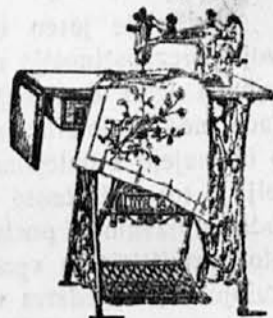
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Proda se vinograd, sadni vrt in zidana klet.

Po jako ugodni ceni se proda pri svetem Križu pri Litiji vinograd, sadni vrt in zidana klet, iz katere se lahko z malimi stroški napravi malo stanovanje. Več se poizve pri upravi „Rudarja“.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo špecerjskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar, Ljubljana.

Priporočamo našim gospodinjam

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani